Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

3. detsember 2015*

Eelotsusetaotlus — Direktiiv 2004/39/EÜ — Artikli 4 lõige 1 ja artikli 19 lõiked 4, 5 ja 9 — Finantsinstrumentide turg — Mõiste „investeerimisteenused ja -tegevus” — Sätted investorite kaitse tagamiseks — Äritegevuse kohustused klientidele investeerimisteenuste osutamisel — Kohustus hinnata osutatava teenuse sobivust või asjakohasust — Selle kohustuse täitmata jätmise lepingulised tagajärjed — Tarbijakrediidileping — Välisvaluutas nomineeritud laen — Laenu välja- ja tagasimaksmine omavääringus — Vahetuskurssi puudutavad tingimused

Kohtuasjas C-312/14,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Ráckevei Járásbíróság'i (Ráckeve esimese astme kohus, Ungari) 27. mai 2014. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 1. juulil 2014, menetluses

Banif Plus Bank Zrt.

versus

Márton Lantos,

Mártonné Lantos,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: kolmanda koja president L. Bay Larsen neljanda koja presidendi ülesannetes, kohtunikud F. Biltgen, J. Malenovský, A. Prechal (ettekandja) ja K. Jürimäe,

kohtujurist: N. Jääskinen,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— Márton ja Mártonné Lantos, esindaja: *ügyvéd* I. Kriston,

— Ungari valitsus, esindajad: M. Z. Fehér ja G. Szima,

— Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze ja A. Lippstreu,

— Poola valitsus, esindaja: B. Majczyna,

* Kohtumenetluse keel: ungari.

— Ühendkuningriigi valitsus, esindaja: M. Holt, keda abistas *barrister* B. Kennelly,

— Euroopa Komisjon, esindajad: I. Rogalski ja A. Tokár,

olles 17. septembri 2015. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/39/EÜ finantsinstrumentide turgude kohta, millega muudetakse nõukogu direktiive 85/611/EMÜ ja 93/6/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2000/12/EÜ ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 93/22/EMÜ (ELT L 145, lk 1; ELT eriväljaanne 06/07, lk 263), artikli 4 lõiget 1 ja artikli 19 lõikeid 4, 5 ja 9.

2 Taotlus on esitatud ühelt poolt Banif Plus Bank Zrt. (edaspidi „Banif Plus Bank”) ja teiselt poolt Márton ja Mártonné Lantose (edaspidi „perekond Lantos”) vahelises vaidluses seoses välisvaluutas nomineeritud tarbijakrediidilepinguga.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 93/13/EMÜ

3 Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288) artikli 3 lõikes 1 on sätestatud:

„Lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, loetakse ebaõiglaseks, kui see on vastuolus heausksuse tingimusega ning kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat.”

4 Direktiivi artikli 4 lõige 2 on sõnastatud järgmiselt:

„Tingimuste õiglase või ebaõiglase iseloomu hindamine ei ole seotud lepingu põhiobjekti mõiste, hinna ja tasu piisavuse ega vastutehinguna pakutavate teenuste või kaubaga, kui kõnealused tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles.”

5 Direktiivi artikli 6 lõikes 1 on ette nähtud:

„Liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglased tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on oma siseriiklike õigusaktide alusel tarbijaga sõlminud, ei ole tarbijale siduvad ning leping on kõnealustel tingimustel lepinguosalistele jätkuvalt siduv ainult juhul, kui seda on võimalik jätkata nii, et see sisaldab ebaõiglasi tingimusi.”

Direktiiv 2004/39

6 Direktiivi 2004/39 põhjendused 2 ja 31 on järgmised:

„(2) […] on vaja näha ette ühtlustamise tase, mida on vaja investoritele kõrgetasemelise kaitse pakkumiseks [...]

[...]

(31) Üks käesoleva direktiivi eesmärke on kaitsta investoreid. [...]”

7 Direktiivi artiklis 1 on sätestatud:

„1. Käesolevat direktiivi kohaldatakse investeerimisühingute ja reguleeritud turgude suhtes.

2. Järgmisi sätteid kohaldatakse ka [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. märtsi 2000. aasta] direktiivi 2000/12/EÜ [krediidiasutuste asutamise ja tegevuse kohta (EÜT L 126, lk 1; ELT eriväljaanne 06/03, lk 272)] alusel tegevusloa saanud krediidiasutuste suhtes, kui nad osutavad ühte või mitut investeerimisteenust ja/või teostavad investeerimistegevusi:

[...]

— II jaotise II peatükk, välja arvatud artikli 23 lõike 2 teine lõik;

[...]”

8 Direktiivi 2004/39 artikli 4 lõike 1 punktid 2, 6 ja 17 sisaldavad järgmisi määratlusi:

„[...]

2) *Investeerimisteenused ja -tegevus* – I lisa A jaos loetletud teenused ja tegevused, mis on seotud I lisa C jaos loetletud instrumentidega;

[...]

6) *Kauplemine omal kulul* – kauplemine endale kuuluva kapitali arvel, mille tulemuseks on tehingute sõlmimine ühe või mitme finantsinstrumendiga;

[...]

17) *Finantsinstrument* – I lisa C jaos määratletud instrumendid.”

9 Direktiivi I lisa A jaos loetletud investeerimisteenuste ja -tegevuste hulgas on kauplemine omal kulul. Selle lisa B jao punktide 2 ja 4 kohaselt kuuluvad kategooriasse „kõrvalteenused” „[k]rediidi või laenu andmine investorile, et võimaldada tal sooritada tehingut ühe või mitme finantsinstrumendiga, kui krediteeriv või laenu andev investeerimisühing on tehinguga seotud”, ja „[v]aluutateenused, kui need on seotud investeerimisteenuste osutamisega”. Kõnealuse lisa C jao „Finantsinstrumendid” punktis 4 on nimetatud „[o]ptsioonid, futuurid, vahetuslepingud, tähtpäevakursi lepingud ja muud väärtpaberite, vääringute, intressimäärade või tootlikkuse või muude tuletisinstrumentidega [...] seotud tuletislepingud”.

10 Direktiivi artikkel 19 asub II jaotise II peatüki 2. jaos „Sätted investorite kaitse tagamiseks”. Artikkel kannab pealkirja „Äritegevuse kohustused klientidele investeerimisteenuste osutamisel”. Artikli lõigetes 4, 5 ja 9 on sätestatud:

„4. Investeerimisnõustamise või portfellihaldusega tegelemisel omandab investeerimisühing vajaliku teabe kliendi või potentsiaalse kliendi teadmiste ja kogemuste kohta seoses konkreetse toote või teenuse liigiga, tema rahalise olukorra ja investeerimiseesmärkide kohta, et võimaldada investeerimisühingul soovitada kliendile või võimalikule kliendile tema jaoks sobivaid investeerimisteenuseid ja finantsinstrumente.

5. Liikmesriigid tagavad, et muude kui lõikes 4 nimetatud investeerimisteenuste osutamisel paluksid investeerimisühingud kliendil või potentsiaalsel kliendil esitada andmed oma teadmiste ja kogemuste kohta investeerimisvaldkonnas, mis on seotud pakutava või nõutava konkreetse toote või teenuse liigiga, et võimaldada investeerimisühingul hinnata, kas kavandatud investeerimisteenus või toode on kliendile sobiv.

[...]

9. Juhul kui investeerimisteenuseid pakutakse osana finantstootest, mille suhtes juba kehtivad muud ühenduse õigusaktide sätted või ühised Euroopa standardid krediidiasutuste ja tarbijakrediidi kohta seoses klientide riskihindamise ja/või teabenõuetega, ei kohaldata kõnealuse teenuse suhtes täiendavalt käesolevas artiklis sätestatud kohustusi.”

11 Direktiivi 2004/39 artikli 51 lõikes 1 on ette nähtud, et liikmesriigid tagavad kooskõlas oma siseriikliku õigusega, et selle direktiivi rakendamisel vastuvõetud sätete eiramisel võib sellise eiramise eest vastutavate isikute suhtes võtta asjakohaseid haldusmeetmeid või rakendada haldussanktsioone, kusjuures need meetmed peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.

Direktiiv 2008/48/EÜ

12 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiivi 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ (ELT L 133,lk 66, ja parandused ELT 2009, L 207, lk 14, ELT 2010, L 199, lk 40, ja ELT 2011, L 234, lk 46), artikli 2 lõiked 1 ja 2 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Käesolevat direktiivi kohaldatakse krediidilepingute suhtes.

2. Käesolevat direktiivi ei kohaldata järgmise suhtes:

[...]

h) krediidilepingud, mis sõlmitakse [...] direktiivi 2004/39 [...] artikli 4 lõikes 1 määratletud investeerimisühingutega või [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2006. aasta] direktiivi 2006/48/EÜ [krediidiasutuste asutamise ja tegevuse kohta (ELT L 177, lk 1)] artiklis 4 määratletud krediidiasutustega eesmärgiga võimaldada investoril teostada tehinguid seoses ühe või mitme direktiivi [2004/39] I lisa C jaos loetletud instrumendiga, kui krediidiandjaks olev investeerimisühing või krediidiasutus on sellise tehingu osaline;

[...]”

13 Direktiivi 2008/48 artiklis 3 „Mõisted” on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

c) „krediidileping” – leping, millega krediidiandja annab või lubab anda tarbijale krediiti tasumise edasilükkamise, laenu või muu samalaadse finantstehingu vormis, välja arvatud teenuste pideva osutamise lepingud või samalaadsete kaupade tarnimise lepingud, mille kohaselt tarbija tasub selliste kaupade või teenuste eest osamaksetega kogu lepingu kehtivuse aja jooksul;

[...]”

14 Direktiivi II peatükis „Krediidilepingu sõlmimisele eelnev teave ja toimingud” on muu hulgas artikkel 4 „Reklaamis sisalduv standardteave”, artikkel 5 „Lepingueelne teave” ja artikkel 8 „Kohustus hinnata tarbija krediidivõimelisust”. Direktiivi IV peatükk „Krediidilepinguga seotud teave ja õigused” sisaldab muu hulgas artiklit 10 „Krediidilepingus sisalduv kohustuslik teave” ja artiklit 11 „Teave laenuintressi kohta”.

Ungari õigus

15 2007. aasta seadusega nr CXXXVIII, mis käsitleb investeerimisühinguid ja kaubabörsidel kauplejaid ning millega sätestatakse nende tegevust reguleerivad eeskirjad (a befektetési vállalkozásokról és az árutőzsdei szolgáltatókról, valamint az általuk végezhető tevékenységek szabályairól szóló 2007. évi CXXXVIII. törvény) võetakse muu hulgas Ungari õigusesse üle direktiiv 2004/39.

16 Seaduse §-s 4 põhikohtuasja asjaoludele kohaldatavas redaktsioonis on määratletud järgmised mõisted:

„[...]

6) investeerimislaen: finantsinstrumendi ostmiseks antud laen, kui laenu andev ettevõtja osaleb tehingu täitmises;

[...]

11) vahetusleping (*swap*): mis tahes kompleksne leping, mis puudutab sellise finantsinstrumendi vahetamist, mis põhimõtteliselt koosneb kas hetkekursiga ostutehingust ja tähtpäevakursiga ostutehingust või mitmest forvardtehingust, ning mille käigus toimub tavaliselt rahavoogude vahetamine;

[...]

50) finantsinstrument: rahalist võlanõuet väljendav instrument – välja arvatud seeriatena emiteeritud väärtpaberid –, millega kaubeldakse rahaturul;

[...]

60) tuletisleping: leping, mille väärtus sõltub aluseks oleva finantsinstrumendi väärtusest ja mis on ise kauplemise ese;

[...]”

17 Direktiivi 2004/39 artikkel 19 võeti üle sama seaduse §-dega 40–45.

18 Tsiviilseadustiku §-s 231 põhikohtuasja asjaoludele kohaldatavas redaktsioonis on sätestatud:

„1. Kui ei ole sätestatud teisiti, tuleb rahalised kohustused täita vääringus, mis on seaduslik maksevahend kohustuse täitmise kohas.

2. Muus vääringus või kullas nomineeritud võlg konverteeritakse vahetuskursi alusel, mida kohaldatakse makse tegemise kohas ja ajal."

19 Tsiviilseadustiku § 523 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Laenulepingu alusel kohustub finantseerimisasutus või mis tahes teine laenuandja andma laenusaaja käsutusse kokku lepitud rahasumma, laenusaaja aga kohustub sama rahasumma vastavalt lepingule tagasi maksma.

2. Kui ei ole sätestatud teisiti, peab võlgnik maksma intressi, kui laenuandja on finantseerimisasutus (pangalaen)."

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

20 Márton Lantos sõlmis Banif Plus Bankiga 11. juunil 2008 auto ostmiseks välisvaluutas nomineeritud tarbijakrediidilepingu. Sellest lepingust tulenevad kohustused on siduvad ka Mártonné Lantosele kui Márton Lantose abikaasale. Eelotsusetaotluse esitanud kohus kvalifitseeris kõnealuse lepingu laenulepinguks tsiviilseadustiku § 523 tähenduses.

21 Laenuleping sisaldab muu hulgas teatavaid tingimusi, mis on seotud „näilike" rahavoogudega välisvaluutas ja „tegelike" rahavoogudega omavääringus, käesoleval juhul Ungari forintides (HUF).

22 Eelotsusetaotluse esitanud kohus kirjeldab välisvaluutas rahavoogude ümberarvestamise lepingulist mehhanismi järgmiselt:

„Laenu andmise ajal arvutas [Banif Plus Bank] forintides antava laenusumma eelnevalt kindlaksmääratud ajal kehtiva kursi ja tsiviilseadustiku § 231 alusel ümber välisvaluutasse, [seejärel] ostis pank kliendilt selle kliendi nimel oleva (kindlaksmääratud) välisvaluutas rahasumma laenu andmise ajal kehtiva välisvaluuta ostu kursi alusel (tehing kehtiva valuutavahetuskursiga) ja andis sellele vastava summa forintides kliendi käsutusse. [Hiljem] müüs [Banif Plus Bank] kliendile forintide eest kindlaksmääratud välisvaluutat laenu tagasimaksmise ajal kehtiva välisvaluuta müügi kursi alusel (tehing tuleviku valuutavahetuskursiga, mis oli kohaldatav tagasimaksmise ajal), et klient saaks täita välisvaluutas oma välisvaluutas nomineeritud tagasimaksekohustuse."

23 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märkis samuti, et Kúria (Ungari kõrgeim kohus) leidis eraõiguse normide ühetaolise tõlgendamise huvides tehtud otsuses nr 6/2013 PJE, et välisvaluutas nomineeritud laenulepingud tuleb kvalifitseerida tsiviilseadustiku § 231 tähenduses „välisvaluutas laenuks". Viimati nimetatud kohus on seisukohal, et selliste lepingute alusel tekib välisvaluutas nomineeritud võlg. Ent vastupidi laenulepingutele, mille alusel antakse välisvaluuta tegelikult üle, kasutatakse nende lepingute puhul asjaomast välisvaluutat ainult arvestusühikuna, samas kui maksed toimuvad omavääringus. Kúria (Ungari kõrgeim kohus) arvates on järelikult välisvaluutas nomineeritud rahavood näilikud, samas kui omavääringus nomineeritud rahavood on tegelikud.

24 Lisaks viitab eelotsusetaotluse esitanud kohus Banif Plus Banki väitele, et ta ei ole osutanud investeerimisteenust ega sellise tegevusega seotud kõrvalteenust, samuti mitte kaubabörsiga seotud teenust. Põhikohtuasjas käsitletav leping on Banif Plus Banki juures viimase laenuandmise tegevuse käigus sõlmitud tarbijakrediidileping, mille üksikasjalikud eeskirjad on sätestatud krediidiasutusi ja

muid finantsettevõtjaid puudutavas 2013. aasta seaduses nr CCXXXVII (a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény), mistõttu ei saa lepingu kehtivust hinnata 2007. aasta seaduse nr CXXXVIII ega direktiivi 2004/39 sätete alusel.

25 Perekond Lantos väitis eelotsusetaotluse esitanud kohtus, et 2007. aasta seaduse nr CXXXVIII tõlgendamiseks kooskõlas kõnealuse direktiiviga on vaja esitada eelotsusetaotlus, kuivõrd Kúria (Ungari kõrgeim kohus) tugines oma otsuses nr 6/2013 PJE selle tuvastamisel, et välisvaluutas nomineeritud krediidilepingud kuuluvad kapitaliturgude valdkonda, tsiviilseadustiku normidele, eelkõige seadustiku §-le 231, mida direktiivi ülevõtmine ei mõjutanud.

26 Neil asjaoludel otsustas Ráckevei Járásbíróság (Ráckeve esimese astme kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas direktiivi 2004/39 artikli 4 lõike 1 punktis 2 (investeerimisteenused ja -tegevus) ja artikli 4 lõike 1 punktis 17 (finantsinstrument) ning I lisa C jao punktis 4 (tähtpäevakursi lepingud ja tuletislepingud) esitatud määratluste kohaselt tuleb lugeda finantsinstrumendiks sellise (vahetuskursi) tehingu pakkumist kliendile, mis, olles õiguslikult välisvaluutas nomineeritud laenulepingu vormis, koosneb laenu andmise ajal toimuvast hetketehingust ning laenu tagasimaksmise ajal toimuvast tähtpäevatehingust, mis teostatakse kindlaksmääratud välisvaluuta summa konverteerimise teel Ungari forintideks ning millest tulenevad kliendi laenule kapitaliturgude mõju ja riskid (valuutarisk)?

2. Kas direktiivi 2004/39 artikli 4 lõike 1 punkti 6 (kauplemine omal kulul) ja I lisa A jao punkti 3 (kauplemine omal kulul) kohaselt tuleb lugeda investeerimisteenuseks või -tegevuseks seda, kui esimeses küsimuses toodud finantsinstrumenti kasutatakse kauplemiseks enda kulul?

3. Kas finantseerimisasutus on kohustatud läbi viima direktiivi 2004/39 artikli 19 lõigetes 4 ja 5 ette nähtud sobivuse hindamise, arvestades, et välisvaluuta tähtpäevakursi lepingut, mis on finantstuletisinstrumendiga seotud investeerimisteenus, pakuti teise finantstoote (laenulepingu) osana ja et ka kõnealune tuletisinstrument ise kujutab endast keerukat finantsinstrumenti? Kas võib asuda seisukohale, et kuivõrd laenu ja finantsinstrumendi puhul erinevad kliendi poolt eeldatavad riskid üksteisest oluliselt, siis ei ole [direktiivi 2004/39] artikli 19 lõige 9 kohaldatav, kuna sobivuse hindamine on kohustuslik juhul, kui asjaomane tehing sisaldab tuletisinstrumenti?

4. Kas [direktiivi 2004/39] artikli 19 lõigete 4 ja 5 tähelepanuta jätmine toob endaga kaasa [Banif Plus Banki] ja [laenusaajate] vahel sõlmitud laenulepingu tühisuse tuvastamise?”

Menetluse suulise osa uuendamise taotlus

27 Pärast seda, kui kohtujuristi ettepaneku esitamise järgselt kuulutati 17. septembril 2015 käesoleva menetluse suuline osa lõppenuks, taotles perekond Lantos suulise osa uuendamist 20. septembri 2015. aasta kirjas, mis saabus Euroopa Kohtu kantseleisse sama aasta 25. septembril.

28 Perekond Lantos põhjendab taotlust väitega, et nimetatud ettepanek sisaldab vigu ja on vastuoluline ning et menetluse suuline osa tuleb uuendada selleks, et Euroopa Kohus saaks küsida eelotsusetaotluse esitanud kohtult kodukorra artikli 101 alusel selgitusi faktiliste asjaolude ja riigisiseste õigusnormide kohta, mis kohtujuristi arvates on puudu ja mille puudumise tõttu on eelotsusetaotlus vastuvõetamatu.

29 Sellega seoses olgu meenutatud, et kodukorra artikli 83 kohaselt võib Euroopa Kohus igal ajal, olles kohtujuristi ära kuulanud, uuendada määrusega menetluse suulise osa, eelkõige kui ta leiab, et tal ei ole piisavalt teavet või kui pool on pärast suulise osa lõpetamist esitanud uue asjaolu, millel on

otsustav tähtsus Euroopa Kohtu lahendile, või kui asja lahendamisel tuleks tugineda argumendile, mille üle pooled või Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 23 nimetatud huvitatud isikud ei ole vaielnud.

30 Olles ära kuulanud kohtujuristi, sedastab Euroopa Kohus käesoleval juhul, et tal on otsuse tegemiseks piisavalt teavet ning et käesoleva kohtuasja lahendamisel ei tule lähtuda argumentidest, mille üle huvitatud isikud ei ole vaielnud.

31 Lisaks ei ole väidetud, et keegi huvitatud isikutest oleks pärast käesoleva menetluse suulise osa lõpetamist esitanud uue asjaolu, millel on otsustav tähtsus Euroopa Kohtu lahendile.

32 Peale selle on Euroopa Kohtu võimalus küsida eelotsusetaotluse esitanud kohtult kodukorra artikli 101 alusel selgitusi lihtne valikuõigus, mille kasutamise vajadust hindab Euroopa Kohus igal konkreetsel juhul vastavalt oma äranägemisele.

33 Lisaks olgu märgitud, et ELTL artikli 252 teise lõigu kohaselt on kohtujuristi ülesanne teha avalikul kohtuistungil täiesti erapooletult ja sõltumatult põhjendatud ettepanekuid kohtuasjades, mis Euroopa Kohtu põhikirja kohaselt nõuavad tema osalust. Ent kohtujuristi ettepanek ega selleni jõudmiseks läbitud arutluskäik ei ole Euroopa Kohtule siduvad (vt eelkõige kohtuotsus komisjon *vs.* Parker Hannifin Manufacturing ja Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, punkt 29).

34 Järelikult tuleb menetluse suulise osa uuendamise taotlus rahuldamata jätta.

Eelotsuse küsimuste analüüs

Vastuvõetavus

35 Kuivõrd liikmesriikide valitsused esitasid kirjalikke seisukohti, milles nad väitsid, et eelotsusetaotlus on vastuvõetamatu või kahtlesid, kas teatavad eelotsuse küsimused on vastuvõetavad, siis olgu märgitud, et Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on Euroopa Kohus juhul, kui liikmesriigi kohtu esitatud küsimused puudutavad liidu õiguse sätte tõlgendamist, põhimõtteliselt kohustatud neile küsimustele vastama, välja arvatud juhul, kui on ilmne, et eelotsusetaotluse tegelik eesmärk on saada Euroopa Kohtult otsus kunstliku vaidluse alusel või soovituslikke arvamusi üldiste või hüpoteetiliste küsimuste kohta, või juhul, kui liidu õiguse tõlgendamine, mida palutakse, ei ole mingil viisil seotud kohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, või ka juhul, kui Euroopa Kohtule ei ole teada talle esitatud küsimustele tarviliku vastuse andmiseks vajalikud faktilised või õiguslikud asjaolud (vt eelkõige kohtuotsus Les Vergers du Vieux Tauves, C-48/07, EU:C:2008:758, punkt 17).

36 Käesoleval juhul puudutavad eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud küsimused liidu õiguse sätete, nimelt direktiivi 2004/39 artikli 4 lõike 1 ja artikli 19 lõigete 4, 5 ja 9 tõlgendamist.

37 Kuigi eelotsusetaotlus on pisut napp ja kohati ebaselge, mis tuleneb eelkõige asjaolust, et eelotsusetaotluse esitanud kohus võttis nähtavasti esitatud küsimuste aluseks perekond Lantose argumendid, on Euroopa Kohtul siiski vajalikud faktilised või õiguslikud asjaolud neile küsimustele tarviliku vastuse andmiseks.

38 Nimelt nähtub nii eelotsusetaotlusest kui Euroopa Kohtule esitatud kirjalikest seisukohtadest, et põhikohtuasjas käsitletava laenulepingu tunnusteks on see, et laenusumma ja igakuised tagasimaksed on nomineeritud välisvaluutas, kuigi laenusumma maksti välja omavääringus ja tagasimaksed tuleb samuti teha omavääringus.

39 Ka eelotsusetaotluse esitanud kohus märkis, et kõnealuse lepingu alusel ei toimu välisvaluutas rahavoogu ega tegelikku valuutade vahetust Banif Plus Banki ja perekond Lantose vahel, kuna omavääring on ainus maksevahend nii selle laenuandja, kui nende laenusaajate jaoks, samas kui välisvaluutat kasutatakse üksnes arvestusühikuna.

40 Euroopa Kohtule esitatud toimikust nähtub, et samas lepingus on kokku lepitud laenusumma ja igakuiste tagasimaksete omavääringusse konverteerimise tingimused. Nende tingimuste kohaselt on laenusumma kindlaks määratud laenu väljamaksmise kuupäeval kehtinud välisvaluuta ostukursi alusel, samas kui iga tagasimakse summa määratakse kindlaks selle välisvaluuta müügikursi alusel konkreetse tagasimakse arvutamise kuupäeval.

41 Selles kontekstis soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtult peamiselt selgitust selle kohta, kas selline leping kuulub – nagu väidab perekond Lantos –, kuivõrd see sisaldab vahetuskurssi puudutavaid tingimusi, mille tulemusel kantakse valuutarisk laenusaajatele, direktiivi 2004/39 kohaldamisalasse, kuna nende tingimuste kohaselt osutab Banif Plus Bank investeerimisteenust, mistõttu krediidiasutusena direktiivi artikli 1 lõike 2 tähenduses oleks ta muu hulgas pidanud hindama osutatava teenuse sobivust või asjakohasust vastavalt direktiivi artikli 19 asjakohasele sättele. Lisaks väidab perekond Lantos, et kuna sellist hindamist ei toimunud, tuleb kõnealune leping tühistada.

42 Järelikult on eelotsusetaotlus vastuvõetav.

Sisulised küsimused

Sissejuhatavad märkused

43 Kõigepealt tuleb märkida, et kohtuotsuse Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282) aluseks olevas kohtuasjas on Kúria (Ungari kõrgeim kohus) juba palunud selgitada direktiivi 93/13 kohaldamise tingimusi välisvaluutas nomineeritud tarbijakrediidilepingute spetsiifilises kontekstis. Sellega seoses leidis Kúria (Ungari kõrgeim kohus) eraõiguse normide ühetaolise tõlgendamise huvides tehtud otsuses nr 2/2014 PJE, et vahetuskursiga seotud tingimused võivad – osas, milles nendega luuakse asümmeetria välisvaluuta ostukursi, mida kohaldatakse laenu väljamaksmise ajal, ja selle müügikursi vahel, mille alusel arvutatakse igakuised tagasimaksed – olla kontrolli esemeks seoses nende ebaõiglase iseloomuga ning neid tuleb tegelikult pidada ebaõiglaseks eelkõige osas, milles pank saab tarbijalt tagasimakse, mis vastab nende vahetuskursside vahele, ilma et ta osutaks vastusooritusena tarbijale teenust.

44 Kúria (Ungari kõrgeim kohus) leidis aga samas lahendis, et välisvaluutas nomineeritud laenulepingu, nagu on põhikohtuasjas käsitletav laenuleping, tingimused – mille tulemusel kannab tarbija selle eest, et ta saab soodsama intressimäära kui omavääringus nomineeritud laenude puhul, täies ulatuses välisvaluuta kallinemise riski – puudutavad põhimõtteliselt lepingu põhiobjekti direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 üle võtnud riigisiseste õigusnormide tähenduses, mistõttu ei saa nende tingimuste ebaõiglast iseloomu hinnata.

45 Peale selle leidis Kúria (Ungari kõrgeim kohus) eraõiguse normide ühetaolise tõlgendamise huvides tehtud otsuses nr 6/2013 PJE, et sellise välisvaluutas nomineeritud laenulepingu sõlmimine ei anna alust kohaldada direktiivi 2004/39 artikli 19 üle võtnud 2007. aasta seaduse nr CXXXVIII §-des 40–42 ette nähtud teavitamiskohustusi, kuna sellise lepingu raames ei osuta laenuandja ühtki nimetatud seaduse §-s 5 loetletud investeerimisteenust, vaid annab konkreetse finantseerimise jaoks sihtotstarbega või ilma sihtotstarbeta vahendeid. 2007. aasta seaduse nr CXXXVIII §-d 40 ja 42 on siiski kohaldatavad juhul, kui selline laen kujutab endast ühtlasi investeerimistehingut, kuna finantsinstrumenti puudutavad investeerimisteenused osutatakse laenusaaja kapitali arvelt.

46 Käesolev eelotsusetaotlus käsitleb üksnes direktiivi 2004/39 tõlgendamist.

47 Küll aga tuleb märkida, et tarbijate kaitset käsitlevate liidu õiguse muude aktide sätted võivad olla asjakohased sellises kohtuasjas nagu põhikohtuasi.

48 See puudutab muu hulgas direktiivi 93/13 sätteid, millega kehtestatakse selle direktiiviga rakendatud tarbijakaitsesüsteemi raames ebaõiglaste tingimuste sisuline kontroll (vt selle kohta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 42).

49 Lisaks tuleb viidata tarbijakrediiti käsitlevatele liidu õigusaktidele, käesoleval juhul nõukogu 22. detsembri 1986. aasta direktiivile 87/102/EMÜ tarbijakrediiti käsitlevate liikmesriikide õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta (EÜT L 42, lk 48; ELT eriväljaanne 15/01, lk 326) ja direktiivile 2008/48, mis sisaldavad terve hulga sätteid tarbijate kaitseks, pannes laenuandjale teatavad kohustused seoses muu hulgas tarbija teavitamisega.

Esimene ja teine küsimus

50 Esimese ja teise küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2004/39 artikli 4 lõike 1 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et selle sätte tähenduses investeerimisteenuse või –tegevusena on käsitatavad teatavad välisvaluutatehingud, mille on teinud krediidiasutus sellise välisvaluutas nomineeritud laenulepingu tingimuste kohaselt, nagu on kõne all põhikohtuasjas, mis seisneb selles, et laenusumma määratakse kindlaks kohaldatava välisvaluuta ostukursi põhjal laenu väljamaksmise ajal ja igakuiste tagasimaksete summa määratakse kindlaks selle kohaldatava välisvaluuta müügikursi põhjal konkreetse tagasimakse arvutamise ajal.

51 Sellega seoses tuleb märkida, et kuigi ainult eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on kvalifitseerida neid tehinguid põhikohtuasja asjaoludest lähtuvalt, on Euroopa Kohus siiski pädev tuletama nimetatud direktiivi sätetest, käesoleval juhul selle artikli 4 lõike 1 punktist 2 kriteeriumid, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus võib või peab seejuures kohaldama (vt selle kohta kohtuotsus Genil 48 ja Comercial Hostelera de Grandes Vinos, C-604/11, EU:C:2013:344, punkt 43).

52 Liikmesriigi kohus võib aga sellest hoolimata paluda Euroopa Kohtult sellist kvalifitseerimist, nagu ka eelotsusetaotluse esitanud kohus on oma esimese ja teise küsimusega teinud, kuid siiski tingimusel, et eelotsusetaotluse esitanud kohus teeb ise selleks kvalifitseerimiseks vajalikud tuvastused ja hindab faktilisi asjaolusid tema käsutuses oleva toimiku kõikide materjalide põhjal.

53 Käesolevas asjas tekib küsimus, kas krediidiasutuse tehingud, mis seisnevad välisvaluutas väljendatud summade konverteerimises omavääringusse, selleks et arvutada laenulepingu vahetuskurssi käsitlevate tingimuste kohaselt laenu- ja selle tagasimaksete summad, võib kvalifitseerida „investeerimisteenusteks ja -tegevuseks” direktiivi 2004/39 artikli 4 lõike 1 punkti 2 tähenduses.

54 Selle sätte kohaselt on investeerimisteenused ja -tegevus kõik direktiivi I lisa A jaos loetletud teenused ja tegevused, mis on seotud I lisa C jaos loetletud instrumentidega.

55 Samas tuleb tõdeda, et põhikohtuasjas käsitletavad tehingud ei kuulu osas, milles need kujutavad endast välisvaluutas nomineeritud tarbijakrediidi andmise ja tagasimaksmise jaoks puhtalt aktsessoorset valuutavahetust, kõnealuse A jao alla.

56 Nimelt piirduvad need tehingud – mida peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus – kindlaksmääratud välisvaluuta ostu- või müügikursi põhjal selles valuutas (arvestusvääring) nomineeritud laenusumma ja igakuiste tagasimaksete konverteerimisega omavääringusse (maksevääring).

57 Sellistel tehingutel ei ole muud funktsiooni, kui need on täitmistingimused, mis kaasnevad laenulepingu peamiste maksekohustustega, milleks on laenuandja poolt rahasumma käsutusse andmine ja laenusaaja poolt selle rahasumma tagasimaksmine koos intressiga. Neid tehinguid ei tehta investeerimise eesmärgil; tarbija eesmärk on vaid vahendite saamine tarbekauba või teenuse ostmiseks, mitte näiteks valuutariski haldamine või spekuleerimine teatud vääringu vahetuskursiga.

58 Vastupidi ka perekond Lantose väidetele ei saa järeldada, et need tehingud on hõlmatud eelkõige direktiivi 2004/39 I lisa A jao punktis 3 nimetatud mõistega „kauplemine omal kulul”.

59 Kõnealuse direktiivi artikli 4 lõike 1 punkti 6 kohaselt tähendab see mõiste kauplemist endale kuuluva kapitali arvel, mille tulemuseks on tehingute sõlmimine ühe või mitme finantsinstrumendiga.

60 Käesoleval juhul aga ei ilmne – mida peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus –, et välisvaluutatehingud, mida teeb krediidiasutus sellise laenulepingu täitmisel, nagu on kõne all põhikohtuasjas, puudutaks kauplemist ühe või mitme finantsinstrumendiga tehingute sõlmimise eesmärgil.

61 Tegelikult ei näi neil välisvaluutatehingutel olevat muud eesmärki, kui laenu andmise ja tagasimaksmise võimaldamine.

62 Lisaks ei saa väita, et sellise laenulepingu, nagu on põhikohtuasjas käsitletav, raames tehtud tehingud kuuluvad direktiivi 2004/39 I lisa B jaos kirjeldatud kategooriasse „kõrvalteenused”.

63 Kuigi I lisa B jao punkti 2 kohaselt võib krediidi või laenu andmine olla kõrvalteenus, on see nii ainult siis, kui see krediit või laen antakse investorile, et võimaldada tal sooritada tehingut ühe või mitme finantsinstrumendiga, kui krediteeriv või laenu andev investeerimisühing on tehinguga seotud. Samas on selge, et põhikohtuasjas käsitletava laenu eesmärk ei ole niisuguse tehingu tulevikus tegemine.

64 Seevastu kui kõnealuse punkti 2 kohaldamisalasse kuuluvatel krediidiasutuse sõlmitud krediidilepingutel on selline eesmärk, ei kuulu nad direktiivi 2008/48 artikli 2 lõike 2 punkti h alusel selle direktiivi kohaldamisalasse.

65 Lisaks on direktiivi 2004/39 I lisa B jao punktis 4 nimetatud „[v]aluutateenused, kui need on seotud investeerimisteenuste osutamisega”.

66 Sellest sõnastusest nähtub, et valuutateenused ei kujuta endast iseenesest direktiivi I lisa A jao kohaldamisalasse kuuluvaid investeerimisteenuseid.

67 Samas ei ole põhikohtuasjas käsitletavad välisvaluutatehingud seotud investeerimisteenusega direktiivi 2004/39 artikli 4 lõike 1 punkti 2 tähenduses, vaid tehinguga, mis ei kujuta endast finantsinstrumenti sama direktiivi artikli 4 lõike 1 punkti 17 tähenduses.

68 Arvestades nimelt Euroopa Kohtu käsutuses olevat toimikumaterjali, ja kui eelotsusetaotluse esitanud kohus ei leia kontrolli tulemusel teisiti, ei näi – vastupidi perekond Lantose väidetele –, et välisvaluutatehingud, mida krediidiasutus teeb sellise laenulepingu nagu põhikohtuasjas käsitletav täitmisel, on seotud direktiivi I lisa C jaos nimetatud mõne finantsinstrumendiga, eelkõige futuuriga.

69 Futuur on vastavalt mõiste tavatähendusele finantsõiguses sellist liiki tuletisleping, millega kahest poolest üks kohustub ostma ja teine pool müüma tulevikus kindlaksmääratud kuupäeval nn alusvara sellise hinna eest, mis määrati kindlaks lepingu sõlmimisel.

70 Sellise tarbijakrediidilepingu, nagu on kõne all põhikohtuasjas, ese ei ole aga finantsvara müümine lepingu sõlmimisel kindlaks määratud hinnaga.

71 Esiteks ei saa nimelt sellises lepingus, nagu on kõne all põhikohtuasjas, teha vahet laenulepingu enda ja välisvaluuta tähtpäevakursiga müügitehingute vahel, kuna selle müügi ainus ese on lepingu põhiliste kohustuste täitmine, see tähendab laenusumma ja tagasimaksete maksmine, kusjuures selline tehing ise ei ole finantsinstrument.

72 Sellises laenulepingus kokku lepitud välisvaluuta konverteerimist puudutavad tingimused ei kujuta endast selle lepingu esemeks olevast tehingust eraldiseisvat finantsinstrumenti, vaid on üksnes lepingu täitmisega lahutamatult seotud tingimused.

73 Seega erineb põhikohtuasjas käsitletav juhtum põhimõtteliselt kohtuotsuse Genil 48 ja Comercial Hostelera de Grandes Vinos (C-604/11, EU:C:2013:344) aluseks olevast kohtuasjast, mis oli seotud tähtpäevakursiga finantsinstrumendiga, nimelt vahetuslepinguga ehk nn „swap'iga", mille eesmärk oli kaitsta pankade kliente nende pankadega sõlmitud finantstoodete lepingutes ette nähtud muudetava määraga intresside muutumise eest.

74 Teiseks ei ole niisuguses laenulepingus, nagu on kõne all põhikohtuasjas, välisvaluuta väärtust, mida tuleb tagasimaksete arvutamisel arvesse võtta, eelnevalt kindlaks määratud, kuna see määratakse kindlaks valuuta müügikursi põhjal konkreetse tagasimakse maksetähtpäeva saabumise seisuga.

75 Sellest järeldub – kui eelotsusetaotluse esitanud kohus ei leia kontrolli tulemusel teisiti –, et välisvaluutatehinguid, mida krediidiasutus teeb sellise välisvaluutas nomineeritud laenulepingu nagu põhikohtuasjas käsitletav täitmisel, ei saa kvalifitseerida investeerimisteenusteks, mistõttu ei ole sellel krediidiasutusel eelkõige kohustusi hinnata osutatava teenuse sobivust või asjakohasust, mis on ette nähtud direktiivi 2004/39 artiklis 19.

76 Kõiki eespool toodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele ja teisele küsimusele vastata, et direktiivi 2004/39 artikli 4 lõike 1 punkti 2 tuleb tõlgendada nii – kui eelotsusetaotluse esitanud kohus ei leia kontrolli tulemusel teisiti –, et selle sätte tähenduses investeerimisteenuse või -tegevusena ei ole käsitatavad teatavad välisvaluutatehingud, mille on teinud krediidiasutus sellise välisvaluutas nomineeritud laenulepingu tingimuste kohaselt, nagu on kõne all põhikohtuasjas, mis seisneb selles, et laenusumma määratakse kindlaks kohaldatava välisvaluuta ostukursi põhjal laenu väljamaksmise ajal ja igakuiste tagasimaksete summa määratakse kindlaks kohaldatava välisvaluuta müügikursi põhjal konkreetse tagasimakse arvutamise ajal.

Kolmas ja neljas küsimus

77 Võttes arvesse esimesele ja teisele küsimusele antud vastust, ei ole vaja kolmandale ja neljandale küsimusele vastata.

78 Nimelt põhinevad need viimased küsimused eeldusel, et põhikohtuasjas käsitletavaid välisvaluutatehinguid võib kvalifitseerida investeerimisteenusteks ja -tegevuseks direktiivi 2004/39 artikli 4 lõike 1 punkti 2 tähenduses.

79 Neljanda küsimusega seoses tuleb igal juhul märkida, et Euroopa Kohus on juba otsustanud, et iga liikmesriigi riigisiseses õiguskorras tuleb võrdväärsuse ja tõhususe põhimõtteid järgides ette näha, millised on lepingulised tagajärjed, mis peavad kaasnema sellega, kui investeerimisteenust pakkuv investeerimisühing jätab täitmata kõnealuse direktiivi artikli 19 lõigetes 4 ja 5 kehtestatud hindamise nõuded (kohtuotsus Genil 48 ja Comercial Hostelera de Grandes Vinos, C-604/11, EU:C:2013:344, punkt 58).

Kohtukulud

80 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/39/EÜ finantsinstrumentide turgude kohta, millega muudetakse nõukogu direktiive 85/611/EMÜ ja 93/6/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2000/12/EÜ ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 93/22/EMÜ, artikli 4 lõike 1 punkti 2 tuleb tõlgendada nii – kui eelotsusetaotluse esitanud kohus ei leia kontrolli tulemusel teisiti –, et selle sätte tähenduses investeerimisteenuse või -tegevusena ei ole käsitatavad teatavad välisvaluutatehingud, mille on teinud krediidiasutus sellise välisvaluutas nomineeritud laenulepingu tingimuste kohaselt, nagu on kõne all põhikohtuasjas, mis seisneb selles, et laenusumma määratakse kindlaks kohaldatava välisvaluuta ostukursi põhjal laenu väljamaksmise ajal ja igakuiste tagasimaksete summa määratakse kindlaks selle välisvaluuta kohaldatava müügikursi põhjal konkreetse tagasimakse arvutamise ajal.

Allkirjad